

נתניהו מנכס לו פריצות דרך שהיו הישגיהם של קודמיו

אהוד ברק עמוד 21

אל תתנו את קולכם לאיש עם ה"משולש"

אהוד ברק

לפני שבוע פירסם בנימין נתניהו בעמודים אלה את מאמרו "משולש הברזל של השלום" ("הארץ", 14.10). המאמר מתיימר להציג תיאור מקיף וקוהרנטי של שורשי מדיניותו והישגיה, ובעיני תוי הזה גם להיות מעין המלצה לבחור בו שוב. מבט מקרוב מציף ליקויים קשים. "משולש הברזל" של ביבי הוא ניסוי מסורבל בהאדרה עצמית. הוא מכיל סילופים היסטוריים, ניכוס של הישגים לא לו, והתעלמות שיטתית מה"פילים שבחדר", מהרקורד הטרי של התנהלותו בפועל בשנים האחרונות, ומכוונותיו המוצהרות לעתיד.

בפתח המאמר ביבי מזכיר התבטאות של אביו מ-1933 (על הסכנה של שואה ואת ההשפעה שהיתה על האב ועל הבן) למאמר "קיר הברזל" של ז'בוטינסקי מ-1923, שטען בין השאר, כי "הערכים ישלימו עם קיומה של מדינה יהודית רק כאשר היא נתחזק עד כדי כך שהם יאכדו כל תקווה לחסלה". את מטרת ספרו החדש ומאמרו הנ"ל מגדיר ביבי כניסיון לנסח את התשובה שלו לשאלה: "כיצד תוכל מדינת היהודים לאחר הקמתה לשרוד ולשגשג?". תשובתו היא לאמץ את גישת "משולש הברזל" שפיתח, קרי: שילוב של עוצמה צבאית, כלכלית ומדינית, הוא (ורק הוא) יוכל לשלום.

לצורך כך נתניהו מסלף בשיטתיות את עמדת יריביו וקודמיו, מייחס להם עמדות שמעולם לא הדריכו את פועלם, מתעלם מכישלונותיו ומציג את עצמו כמובילם של הישגים ועקרונות שהיו נחלתם של כל מנהיגיה של ישראל. להלן רשימה חלקית:

"קיר הברזל" שעליו כתב ז'בוטינסקי הוקם בפועל על ידי דוד בן־גוריון ויורשיו, בהם לוי אשכול, יצחק רבין, שמעון פרס, אריאל שרון, החתום מטה ורבים אחרים, שנים רבות לפני הופעתו של ביבי. אין ולא היה לביבי אז כל חלק בכך. אפילו פרס, שבעיני ביבי נמנה עם אלה שחיזו וזן השלום עיוור את עיניהם, היה מאבות "רשת הביטחון הקיומי" שנולדה בדימונה, כשביבי היה עדיין תלמיד תיכון.

מדינות ערב היגיעו כבר לפני עשרות שנים למסקנה שאין להן סיכוי לחסל את ישראל. עם החשובה שבהן, מצרים, ועם בעלת הגבול הארוך ביותר, ירדן, יש לנו שלום מזה עשרות שנים. עיראק הרוסה, סוריה חסרת יכולת צבאית לאיים על ישראל. זה המזרח התיכון היום, וזה לא התרחש בגלל ביבי. המזרח התיכון נותר סביבה קשה, לא חסרים בה איומים ואסור לזלזל באף אחד מהם. דווקא על האיומים שהחמירו בשנות כהונתו – איראן, חיזבאללה וחמאס – הכביר ביבי מלים יותר מכל קודמיו, ולמרות זאת לא הצליח לבלום אף לא אחד מהם, ולא פעם גלש להתקפלות (מסירת חברון לערפאת, שיחרור אחמד יאסין, עסקת שלیت ללא קידום מסקנות ועדת שמגר, המגנומטרים, מסירת חצר סרגיי בי"רושלים לרוסים, הפיצויים לטורקים על פרשת המרמרה, והכישלון המסתמן במאמצים לעצור את איראן). ועל כך נאמר: טול קורה מבין עיניך. איש מראשי הממשלה שכיהנו בדורות האחרונים – לא רבין ולא פרס, לא מנחם בגין, יצחק שמיר או שרון, לא אהוד אולמרט ולא ענדכם הנאמן – לא סבר כפי שטוען נתניהו ש"עוצמה רכה" ללא "עוצמה קשה" תכריע את ה"רעים" שבכוחות ההיסטוריים. להיפך. כל אחד מאתנו בדרכו ראה בעוצמה הצבאית וביכולות האסטרטגיות של ישראל תנאי יסודי לקיומנו ולעצם יכולתנו לדון על הסכמי שלום מעמדה של כוח וביטחון עצמי, על יסוד קיר הברזל שנבנה ועומד איתן. כך עשה בגין בהסכם השלום עם מצרים, כך עשו פרס ורבין בהסכמי אוסלו. כך עשה רבין בהסכם השלום עם ירדן, שלא היה יכול לבוא לעולם בלי הסכמי אוסלו עם הרשות הפלסטינית שקדמו לו – בניגוד מוחלט לטרוניית נתניהו. ההסכמים הללו אכן היו "הסכמים היסטוריים".

באופן מגושם וילדותי משהו (שמתכתב עם עוד אמירה תמוהה של יוצא חלציו, "עד שאבא שלי בא היו בישראל רק תפוחים"), נתניהו מנכס לעצמו פריצות דרך שהיו ליבת הישגיהם של קודמיו. כך, בהמשך המאמר הוא מנכס לעצמו את גילוי המוסכמה המוכנת מאליה, שעוצמה צבאית דרושה גם כדי לשמור על השלום שאף פעם איננו נצחי, לא רק כדי להשיגו. וכי מישהו העלה אי פעם על הדעת לפרק את צה"ל או להתפרק מיכולותינו האסטרטגיות לרגל השגת שלום עם מי משכנינו או אפילו עם כולם? האם מישהו באמת נפעם או נרעש מגילויו של נתניהו, שיש להפעיל כוח באופן מושכל תוך חתירה לשימור מירבי של חיי אדם?

"הסכמי אברהם", שנתניהו מרבה להזכירם, הם אכן התפתחות חשובה, שיש לנתניהו חלק מרכזי בהשגתה, אך הם אינם, "ארבעה הסכמי שלום היסטוריים", כלשונו. ראשית, משום שמ"עולם לא נלחמנו עם אף אחת מהמדינות שעמן חתמנו על הסכמים אלה. ושנית, משום שעם כל הארבע יש לנו מזה עשרות שנים יחסים קרובים בתחומים רבים. לפני יותר מ-25 שנה, כאשר כיהנתי כשר החוץ בממשלת פרס, ועוד הרבה פעמים מאז, פגשתי את מנהיגי מרוקו, עומאן, האמירויות ובחריין בשארם א־שייח, בכירותיהם או באירופה וארה"ב. טענת נתניהו, כאילו מגיעים חשאיים בעקבות התנגדותו להסכם הגרעין ונאואו בקונגרס ב-2015 הם שהובילו להסכמי אברהם, מופרכת בעליל ברמה העובדתית.

נאואו בקונגרס, אגב, היה פגיעה בוטה בנשיא נבחר תוך התערבות גסה בתוככי הפוליטיקה של מעצמה ידידותית, והיה פיגוע מדיני ופוליטי רב ממדי ומופקר, שהחליש את ישראל ומנע ממנה הישגים ממשיים לעוצמתה הצבאית ולאופציות שבפניה, בשעה שההסכם הצפוי כבר היה לעורבדה פוליטית. טענתו של נתניהו כי לא היתה לו דרך אחרת להביע את עמדתו היא מופרכת. עמדה בפניו אפשרות מעשית, כפי שהציעו לו רבים, ובהם הח"מ, טרם המעשה – להופיע פומבית בפני שנוכחים בו כל מאות חברי הקונגרס והסנאטורים תומכי ישראל (כמסגרת אייפאק או בכינוס ה־General Assembly של ארגון הפדרציות היהודיות של צפון אמריקה), ולמחרת ההופעה הפומבית לתדרך בגבעת הקפיטול, מאחורי דלתיים סגורות ועם הרבה יותר חומר מודיעיני, את ארבע הוועדות המשותפות לבית המחוקקים ולסנאט, שחשובות לנו בעניינים אלה וחברים בהן מחוקקים משתי המפלגות. שיקולי נראות נרקיסיסטיים הכריעו את הכף לטובת ההופעה בפני שני הבתים. והנוק של הצעד מהדהד עד היום.

המשולשים של ביבי הם: כוח, כסף, כבוד; פיסקת התגברות, פיטורי היועמ"שית ועצירת המשפט; שוחד, מרמה והפרת אמונים

גם הניכוס שלו את ההישג הכלכלי־טכנולוגי של ישראל מופרך. על פי נתוני הלמ"ס, תקופות הפריחה החזקות ביותר בישראל בדור האחרון היו בשנים שבייגה שוחט היה שר האוצר, בתקופת כהונתו השנייה של רבין, ובשנותי שלי בשלטון. הפריחה הכלכלית החזקה ביותר היתה בשנת 2000, עם צמיחה שהתקרבה ל-9% בסיומה. מעולם לא עלה בדעתי לייחס את ההישג הזה לעצמי, כך נהג גם רבין. הבנתי שמדובר בשילוב של רוח היוזמות של הישראלים, רוח גבית מהכ"לכלה העולמית ויד יציבה שמכינה מקרו־כלכלה על ההגה באוצר ובמשרד ראש הממשלה.

נתניהו, שכשר אוצר צעיר אצל שרון אכן הוביל רפורמות חשובות שתרמו לכלכלה, מחריב בשנים האחרונות את הישגיו ואת אמינותו גם יחד, בהכ"טחות מופקרות להיענות לכל גחמה סקטוריאלית

שתקדם את סיכויו להיחלץ ממצוקותיו האישיות. כך לא ניתן לנהל מדינה, כפי שהבחין נתניהו בבחירות כאשר היה מדובר באולמרט.

-

עד כאן לעיקר טיעוני נתניהו. ומכאן למשמעות העמוקה יותר של תפישת ההיסטוריה שלו, כפי שהיא משתקפת במאמר. משולש הברזל של נתניהו הוא משולש נכה בשני היבטים מכריעים. ראשית, כפי שכבר תואר לעיל, איש ממנהיגי הציונות לא כפר מעולם, עוד טרם לידתו של נתניהו, בחינויות של קודקודי המשולש – עוצמה צבאית, עוצמה כלכלית ועוצמה מדינית. אולם אבות הציונות הבינו אותם כמרכיכים של תהליך מעצים שהוא מעגלי: העוצמה המדינית, הצבאית והכלכלית שנצברה בשנות המנדט הביטי, איפשרה את הקמת המדינה ואת עמידתה במלחמת השחרור. הסכמי שביתת הנשק ב-49' ומדיניות זהירה בעיקרה, איפשרו את קליטת גלי העלייה ואת התעצמות צה"ל. מבצע קדש, מלחמת ששת הימים ומלחמת יום כיפור הוכיחו את קיומו של קיר הברזל, וסללו את הדרך לשלום עם מצרים, שאיפשר להגדיל עוד יותר את העוצמה הכלכלית, החברתית, המדינית והצבאית (פירות השלום), שאיפשרה מצדה להרחיב את מעגל השלום (למשל לירדן), שהוביל לחיזוק צבאי, מדיני וכלכלי, שמאפשר עוד הרחבה של השלום – וחזור חלילה.

"קיר ברזל" שעליו כתב ז'בוטינסקי הוקם בפועל על ידי בן גוריון, אשכול, רבין, פרס, שרון, הח"מ ואחרים – הרבה לפני שביבי הופיע

קרי: השלום, בכל מקום שניתן להשיגו, מעצים את שלוש העוצמות והן מצדן מעצימות אותו. כל אחד בתורו. כל קידום של האחד מעצים את סיכויו האחר. היחס האי־סמטרי שמתאר נתניהו הוא שגוי. ניסיונו "לעקוף את רמאללה", ובכך להחליש את הרשות הפלסטינית ולטפח את חמאס, יזיק ליש"ראל, בין אם הרשות תמוטט וחמאס ישתלט על השטח, ובין אם ייאלץ אנו לטפל בעוד יותר משני מיליון פלסטינים. שכנינו הבלתי מושלמים יהיו פה תמיד, כפי שהבחין עוד ז'בוטינסקי. מה שנדרש ממנהיגות מדינית הוא חוץ בהיר לטווח ארוך, שחותר בין השאר להשלמה עם כל שכנינו, המ"שך שמירה על קיר הברזל, ועל חרב נכונה בנדנה, לצד שיפוט מפוכח ונטול אשליות של המציאות – שלום והתעצמות ואתם היכולת לזהות הזדמנויות לפעול למימוש החזון של הסדר.

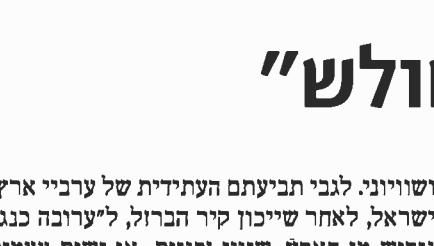
משנוצרות הזדמנויות כאלה, הן כרוכות בדרך כלל בלא מעט סיכונים. נדרש אז מהמנהיגות אומץ לקבל החלטות וכוח לבצע אותן. לנתניהו, כמו לכל מנהיג אחר, יש חווקות וחולשות. מכל חולשותיו, היותר בולטת היא היעדר האומץ לקבל החלטות והיעדר כוח לבצע החלטות שכן מתקבלות (וגם על כך כבר העיר יותר מפעם יוצא חלציו).

הנכות השנייה של משולש הברזל עמוקה עוד יותר. אבות הציונות כולם, שהכירו היטב את שלושת הקודקודים, זיהו תמיד קודקוד רביעי, הקודקוד של ערכים, ועמדת העליונות המוסרית. לכן אמרו מעתה "אבות הציונות האמינו במרוכב הב"רול" של העוצמה הלאומית. עוצמה צבאית, כלכלית, מדינית ומוסרית. כה אמר הרצל: "הציונות היא אידיאל אינסופי, משום שיעדנו איננו מתמ"צה בהשגת חלקת ארץ משלנו, המוכרת במשפט העמים. יעדנו הוא להגיע לשלמות מוסרית ורוחנית". כך גם ז'בוטינסקי בשירו "שמאל הירדן": "שם ירוה לו משפע ואושר בן ערב, בן נצרת ובני כי דגלי דגל טוהר ויושר יטהר שתי גדות ירדני".

אבל לא רק בשיריו אומר זאת ז'בוטינסקי. ב"קיר הברזל" הוא מדגיש שוב ושוב, את הכורח לפעול בכוח כדי להעמיק את יישוב הארץ, לצד הכרח לעשות זאת תוך שמירה על חוץ צודק

נתניהו מנכס לו פריצות דרך שהיו הישגיהם של קודמיו

ושוויוני. לגבי תביעתם העתידית של ערכי ארץ־ישראל, לאחר שייכון קיר הברזל, ל"ערובה כנגד גירוש מן הארץ, שיווי זכויות, או ישות עצמית לאומית", אומר ז'בוטינסקי בזהירותו, יושרתו והבנתו, שאף פעם זה לא יהיה פשוט: "אני מאמיין ומקווה שאו נוכל לתת להם ערובות כאלה, שתרגענה אותם, ושני העמים יוכלו לחיות זה לצד זה בשלום ומתוך יחסי הגינות".

התבוננות אל המציאות של 1923 מאירה את עומק התלישות של נתניהו כשהוא מעגן את עמדתו כיום בנאום ההוא. שנת 1923, ראשית המנדט הבריטי. העלייה השלישית נסתיימה. עלו כ-35 אלף יהודים והאוכלוסייה היהודית עלתה ממיעוט של 8% מתושבי הארץ למיעוט של 12%. סך הכל כ-90 אלף יהודים מתוך כ-740 אלף תושבים. הכוח הצבאי היה אנשי "השומר" מצוידים ברובים ישנים, שרכבו על סוסים במושבות יהודה והגליל. איוה קו מחשבה רציני ניתן למתוח אל ימינו אלה, עם יותר משבעה מיליון יהודים שהם 75% מהאזרחים במדינה, שיש לה כבר לא מעט הסכמי שלום עם שכנים ושנחשבת למעצמה הגרעינית היחידה באזור בשלב זה. איפה נעלם הבית שחון העצמי שנועד לצמוח מההישג המדהים הזה, שהושג בתוך מאה שנה בלבד. ומה פירוש השקיעה בקיבוען סביב חרדות ראשוניות ומושגים מן העבר בן גוריון חור שוב ושוב על קביעתו כי עוצמתה של ישראל נשענת על "כוחנו וצדקתנו". כוחנו, הריהו רכיבי הכוח הצבאי והכלכלי־טכנולוגי. צדקתנו, היא האחווה בעמדת העליונות המוסרית, שרק היא תבטיח את לכידות העם בעתות מבחן, את תמיכת העולם היהודי ותמיכה מדינית בעולם, וראשית לכל תמיכת ארצות הברית. הוא גם הרבה לעסוק בכורח הקיומי בעיניו לכונן פה "חברת מור פת" ברוח ערכי מגילת העצמאות ומוסר הנביאים. נסכם ונאמר, אבות הציונות, כל אחד בסגנונו, האמינו בחברה פתוחה, ליברלית, האוחזת בעמדת העליונות המוסרית ומכינה שהיא תנאי הכרחי לקיומנו כפרויקט לאומי פורח ומשגשג בחזית המדינות המתקדמות בעולם. זו היתה גם עמדת רוב ראשי הממשלה בשני הדורות האחרונים. היעד רור המוחלט של הקודקוד הרביעי ממשנתו של נתניהו – קודקוד ערכי היסוד המוסכמים, העליונות המוסרית, שלטון החוק, חירויות היסוד והנאורות – אינו מקרי. זהו סוג של עיוורון. ביבי איננו מכיר בדברים אלה ואינו מזהה את חשיבותם.

אולם נתניהו איננו הוגה דעות מדיני שהתפנינו להרהר בתובנותיו. הוא אדם פוליטי פעיל שמבקש את אמוץ הציבור להוביל את המדינה. זה מחייב אותנו לבחון את הגותו אל מול התנהלותו כפור. על הפער קשה לעיכול. בראי התנהלותו בשנים האחרונות נראה המאמר כמסיכה שקופה למדי, לצורכי הרגע וכחלק ממאמץ גמלוני למיתוג עצמי כמנהיג מ"ליגה אחרת". התוצאה היא, שמתחת לחזות המכובדת שמציג המאמה, של דיון אסטרטגי נקי דעת, מסתתרת פרקטיקה שלטונית שבמרכזה התעלמות מה"פילים" שבחדר: הדחקה עמוקה של ה"קוראלס" הביטחוני והדמוגרפי המגולם בסיכוני "המדינה האחת", שתהיה בהכרח לא יהודית ו/או לא דמוקרטית; התעלמות מהקיטוב, ההסתה ושינת האחים שורע נתניהו בקרבנו; מהחתירה להח"לשת הדמוקרטיה וריקונה מתוכן על ידי החלפתה בדגם סמכותני הונגרי־פולני, ובסגנון מאני־דפריסיני שמיטלטל חדשות לבקרים בין רהב כל־יכול לבין התבכיינות קורבנית.

מתחת לכל אלה (שמוצגעים עד לאחר הבחירות), מהמרתף, ניבטים אלינו ה"משולשים האמיתיים" של הכותב ושל הכת הסוגדת לו: "משולש הערכים": כוח, כסף וכבוד. "משולש תוכנית הפעולה": פיסקת התגברות, פיטורי היועמ"שית ועצירת המשפט, ו"משולש מקורות המצוקה האישית": שוחד, מרמה והפרת אמונים. זו האמת ולהוותנו בקסם המלים. אל תתנו את קולכם לאיש עם המושולש. שלכו ידיים סביב "מרוכב הברזל" של עוצמתנו, ויחד נצא לדרך חדשה.

